

ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙ

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ

Електронний науково-практичний журнал

Випуск 80

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

Головний редактор:

Шапошников Костянтин Сергійович – доктор економічних наук, професор, начальник відділу науково-дослідної роботи та атестації наукових кадрів ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України (Київ, Україна).

Члени редакційної колегії:

Абрамова Алла Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Борщ Вікторія Ігорівна – доктор економічних наук, доцент, Одеський національний медичний університет (Одеса, Україна).

Вербівська Людмила Василівна – доктор економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Гавкалова Наталія Леонідівна – доктор економічних наук, професор, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна).

Дименко Руслан Анатолійович – доктор економічних наук, доцент, ДВНЗ Університет банківської справи (Львів, Україна).

Дука Анастасія Петрівна – доктор економічних наук, професор, Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна).

Жаворонок Артур Віталійович – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Коваль Віктор Васильович – доктор економічних наук, професор, Південний науковий центр НАН України та МОН України (Одеса, Україна).

Кудлаєва Наталія Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Лопашук Інна Афанасіївна – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Маргасова Вікторія Геннадіївна – доктор економічних наук, професор, Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна).

Марич Максим Григорович – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Морозова (Селіверстова) Людмила Сергіївна – доктор економічних наук, професор, Київський національний торговельно-економічний університет (Київ, Україна).

Пономаренко Тетяна Вадимівна – доктор економічних наук, професор, Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Бугая (Київ, Україна).

Попова Любов Василівна – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Прохорчук Світлана Володимирівна – кандидат економічних наук, професор, Заклад вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права» (Херсон, Україна).

Роговий Андрій Віталійович – доктор економічних наук, професор, Навчально-науковий інститут бізнесу, природокористування і туризму, Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна).

Стеблянко Ірина Олегівна – доктор економічних наук, професор, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Дніпро, Україна).

Федишин Майя Пилипівна – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Цвірко Олена Олександрівна – доктор економічних наук, професор, ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій» (Одеса, Україна).

Велькі Януш – доктор економічних наук, професор, Університет «Опольська політехніка» (Ополе, Польща).

Гросу Вероніка – доктор економічних наук, професор, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Дзієканські Павел – доктор економічних наук, професор, Університет імені Яна Кохановського (Кельце, Польща).

Космулес Крістіна Габрієла – кандидат економічних наук, асистент професора, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Міхальчук Камелія-Каталіна – кандидат економічних наук, доцент, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Пілелієне Ліна – доктор економіки, професор маркетингу, Університет Вітаутаса Великого (Каунас, Литва).

Ситнік Інесса Василівна – доктор економічних наук, професор, Університет «Політехніка Опольська» (Ополе, Польща).

Соколюк Маріан – кандидат економічних наук, доцент, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Хлачук Елена – доктор економічних наук, професор, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Чоботару Маріус-Сорін – кандидат економічних наук, лектор, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Електронна сторінка видання – www.market-infr.od.ua

**Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку»
включено до переліку наукових фахових видань України в галузі економічних наук
(Категорія «Б») на підставі Наказу МОН України від 28 грудня 2019 року № 1643 (Додаток 4)**

Галузь науки: економічні.

Спеціальності: 051 – Економіка; 071 – Облік і оподаткування;

072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок; 073 – Менеджмент; 075 – Маркетинг;

076 – Підприємництво та торгівля; 241 – Готельно-ресторанна справа;

242 – Туризм; 292 – Міжнародні економічні відносини.

**Затверджено до поширення через мережу Internet відповідно до рішення вченої ради
Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій
(30 вересня 2024 року протокол № 9)**

Реєстрація суб'єкта у сфері онлайн-медіа:

Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1965 від 30.05.2024 року

Ідентифікатор медіа: R40-04338

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою
програми забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ISSN (Online): 2519-2868

© ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», 2024

Наукове видання

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ

Електронний науково-практичний журнал

Випуск 80

Коректура • *Н. Ігнатова*

Комп'ютерна верстка • *Ю. Кіракосова*

Засновник видання:

ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій»

Адреса редакції: вул. Інглезі 6/1, оф. 135,
м. Одеса, Україна, 65101

Телефон: +38 (093) 253-57-15

Веб-сайт журналу: www.market-infr.od.ua

E-mail редакції: journal@market-infr.od.ua

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІКА

Азаренков Г.Ф., Писарчук О.В.

ВПЛИВ АСИМЕТРІЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА.....3

Каличева Н.Є., Маковоз О.В., Ричков Д.С.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ВИКЛИКИ ТА НАСЛІДКИ.....9

Kleshchov Anton

REVIEW OF SUSTAINABLE GREEN SERVICES FOR INDUSTRIAL PARKS.....14

Ляхович Л.А.

ПРОМИСЛОВІСТЬ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ:
ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ.....18

Полуяктова О.В.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ КОНФЛІКТІВ 23

Строченко Н.І., Зеленський А.С.

АНАЛІЗ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА,
ЯК ОСНОВА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....28

Строченко Н.І., Ковальова О.М.

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ВІТЧИЗНЯНОГО АГРОБІЗНЕСУ.....34

Ципліцька О.О.

ФОРМУВАННЯ ЛАНЦЮГІВ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ ЛІТІЙ-ІОННИХ БАТАРЕЙ:
СВІТОВА ПРАКТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....40

РОЗДІЛ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Дегтярьов Д.С., Ванкевич І.С., Романюта Е.Е.

НОВІТНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ: ДОСВІД ПРОВІДНИХ КРАЇН.....47

Ковальов М.Ю.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА.....53

РОЗДІЛ 3. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Гайдучок Т.С., Василенко Т.М., Рудніцький А.М.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ АУДИТУ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ.....58

Polishchuk Olena, Havrylets Oleksandra

ORGANIZATION OF ACCOUNTING OF THE COSTS OF THE MAIN (OPERATING)
ACTIVITIES OF THE COMMERCIAL ENTERPRISE.....69

РОЗДІЛ 4. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

Aleskerova Yuliia, Nykytiuk Oksana, Matviichuk Daria

FINANCIAL AND MARKETING ASPECTS OF THE INSURANCE MARKET
OF UKRAINE DURING THE PERIOD OF MARTIAL LAW.....74

Manoylenko Oleksandr, Kuznetsova Svitlana, Kravchenko Andrii

ALTERNATIVE INVESTMENT METHODS FOR STABILIZATION OF BUSINESS ACTIVITY
IN COUNTRIES IN THE PERIOD OF MILITARY THREATS.....79

Марусяк Н.Л.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ
КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ 85

Теліщук М.М., Бондаренко А.В.

ДОПОМОГА МІЖНАРОДНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ФОНДІВ,
ОРГАНІЗАЦІЙ МІСЦЕВИМ ГРОМАДАМ 90

Туролев Г.О., Славкова А.А., Мельник І.В.

ВІД ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ДО РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: КЛЮЧОВІ ПРІОРИТЕТИ 95

Fedoryshyna Lidiia, Bilyk Tetyana, Pavlyk Volodymyr

FINANCIAL CONTROL OF SMALL BUSINESS ENTERPRISES IN MODERN CONDITIONS.....100

РОЗДІЛ 5. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Любчак В.О., Барченко Н.Л., Кубатко О.В., Вороненко В.І.

ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЦИФРОВИХ
ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ У МОДЕЛІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....105

Юрченко О.Ю., Брязкало М.М.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 114

РОЗДІЛ 6. МЕНЕДЖМЕНТ

Алексеева К.А., Цикунов В. В.

УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....122

Вартанова О.В., Маляренко І.С.

ЧИННИКИ КОМПЛЕКСНОЇ ДІАГНОСТИКИ КОРПОРАТИВНОГО ДОБРОБУТУ ПЕРСОНАЛУ
ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР УСПІШНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ.....128

Зибарева О.В., Підгірна В.Н., Пушак Я.Я.

СТАЛІЙ РОЗВИТОК ТУРИЗМУ: УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ У ПРАКТИЧНОМУ ВИМІРІ..... 134

Кулібаба В.В.

НОВІ ТРЕНДИ ТА ІННОВАЦІЇ В БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ.....141

Орехова А.І., Кіях І.А.

ПРОЕКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ЕНЕРГЕТИЦІ ПІД ЧАС ВІЙНИ:
ПРАКТИКА І КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ.....145

РОЗДІЛ 7. МАРКЕТИНГ

Bebko Svitlana, Ievseitseva Olena, Matrenok Nikita

MARKET RESEARCH OF THE DIESEL FUEL MARKET OF UKRAINE..... 150

Матренок Н.Р., Шумкова О.В., Шумкова В.І., Онопрієнко І.М.

АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕДУМОВ ОБРАННЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ
СПОЖИВАЧАМИ В УКРАЇНІ..... 157

РОЗДІЛ 8. ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ

Жигало І.І.

КРЕАТИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: ПРИНЦИПИ, ПІДХОДИ
ТА ПРАКТИКИ РОЗВИТКУ..... 164

Згурська О.М., Нечитайло Б.С.

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ..... 170

Осмятченко В.О., Згурська О.М., Мартиненко М.О.

ОСОБЛИВОСТІ ЕТИКЕТУ У СФЕРІ БІЗНЕСУ..... 175

Чичуліна К.В., Скриль В.В.

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ
ПрАТ «ФІРМА «ПОЛТАВПИВО»: МАРКЕТИНГОВИЙ АСПЕКТ.....179

Шостак Л.В., Бегун С. І.

ОСОБЛИВОСТІ ТА УМОВИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПІДПРИЄМСТВА
В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.....187

Яворська В.О., Глуша А.С.

ОЦІНКА МІЖНАРОДНОЇ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ Ф'ЮЧЕРСАМИ ТА ОПЦІОНАМИ.....192

РОЗДІЛ 9. ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА

Годя І.М.

ТУРИСТИЧНІ ВИСТАВКИ ТА ЯРМАРКИ ЯК ЄДИНИЙ СИНТЕТИЧНИЙ ЗАСІБ
МАРКЕТИНГОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВ
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СФЕРИ ЗАКАРПАТТЯ).....197

РОЗДІЛ 10. ТУРИЗМ

Сливенко В.А., Редько В.Є.

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ
ГОСТИННОСТІ ТА ТУРИЗМУ НІМЕЧЧИНИ..... 203

Щука Г.П., Несторишен І.В., Медвідь Л.І.

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗВИТОК ВОЄННОГО (ВІЙСЬКОВОГО) ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ..... 208

CONTENTS

SECTION 1. ECONOMY

Azarenkov Grygorii, Pysarchuk Oksana

THE IMPACT OF INFORMATION ASYMMETRY ON THE ACCOUNTING
AND ANALYTICAL SUPPORT OF THE ENTERPRISE.....3

Kalicheva Natalia, Makovoz Olena, Rychkov Daniil

DEVELOPMENT TRENDS OF TRANSPORT ENTERPRISES:
CHALLENGES AND CONSEQUENCES.....9

Kleshchov Anton

REVIEW OF SUSTAINABLE GREEN SERVICES FOR INDUSTRIAL PARKS.....14

Liakhovych Larysa

BUILDING MATERIALS INDUSTRY: PROBLEMS AND DEVELOPMENT TRENDS.....18

Poluiaktova Olha

CAUSES OF ECONOMIC CONFLICTS.....23

Strochenko Natalia, Zelenskyi Andrii

ANALYSIS OF THE RESOURCE POTENTIAL OF AN AGRICULTURAL ENTERPRISE
AS A BASIS FOR ADMINISTRATION OF ADMINISTRATIVE DECISIONS.....28

Strochenko Natalia, Kovalova Olha

THE ROLE OF INNOVATION IN INCREASING THE EFFICIENCY
OF MANAGING THE COMPETITIVENESS OF DOMESTIC AGRIBUSINESS.....34

Tsyplitska Olena

FORMATION OF THE VALUE CHAINS OF LITHIUM-ION BATTERY PRODUCTION:
WORLD PRACTICE AND PERSPECTIVES FOR UKRAINE.....40

SECTION 2. WORLD ECONOMY AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Dehtyarov Dmytro, Vankevych Ivan, Romanyuta Eduard

THE LATEST FEATURES OF DIGITALIZATION OF BUSINESS:
THE EXPERIENCE OF LEADING COUNTRIES.....47

Kovalov Mykhailo

CURRENT STATE AND FEATURES OF DIGITALIZATION OF THE WORLD ECONOMY.....53

SECTION 3. ACCOUNTING AND TAXATION

Haiduchok Tetyana, Vasylenko Tetyana, Rudnitskyi Anatolii

PECULIARITIES OF ORGANIZING THE PROCESS OF AUDIT
OF FIXED ASSETS OF ENTERPRISES: MODERN APPROACHES.....58

Polishchuk Olena, Havrylets Oleksandra

ORGANIZATION OF ACCOUNTING OF THE COSTS OF THE MAIN (OPERATING)
ACTIVITIES OF THE COMMERCIAL ENTERPRISE.....69

SECTION 4. FINANCE, BANKING, INSURANCE AND STOCK MARKET

Aleskerova Yuliia, Nykytiuk Oksana, Matviichuk Daria

FINANCIAL AND MARKETING ASPECTS OF THE INSURANCE MARKET
OF UKRAINE DURING THE PERIOD OF MARTIAL LAW 74

Manoylenko Oleksandr, Kuznetsova Svitlana, Kravchenko Andrii

ALTERNATIVE INVESTMENT METHODS FOR STABILIZATION OF BUSINESS ACTIVITY
IN COUNTRIES IN THE PERIOD OF MILITARY THREATS 79

Marusiak Nataliia

FEATURES OF ENSURING THE FINANCIAL SECURITY OF UTILITY ENTERPRISES.....85

Telishchuk Mykola, Bondarenko Anna

ASSISTANCE OF INTERNATIONAL AND NATIONAL FUNDS,
ORGANIZATIONS TO LOCAL COMMUNITIES.....90

Turolyev Glib, Slavkova Alla, Melnyk Illia

FROM FINANCIAL SUPPORT OF AGRICULTURAL SECTOR
TO THE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS: KEY PRIORITIES.....95

Fedoryshyna Lidiia, Bilyk Tetyana, Pavlyk Volodymyr

FINANCIAL CONTROL OF SMALL BUSINESS ENTERPRISES
IN MODERN CONDITIONS 100

SECTION 5. MATHEMATICAL METHODS, MODELS AND INFORMATION TECHNOLOGIES IN ECONOMY

Lubchak Volodymyr, Barchenko Nataliia, Kubatko Oleksandr, Voronenko Viacheslav

INTEGRATION OF DIGITAL TECHNOLOGIES AND DIGITAL
GOVERNMENT SERVICES IN THE DIGITAL ECONOMY MODEL.....105

Yurchenko Oleksandr, Briazkalo Maksym

DEVELOPMENT PROSPECTS OF THE NATIONAL INFORMATION TECHNOLOGY MARKET.....114

SECTION 6. MANAGEMENT

Alekseieva Kateryna, Tsykunov Vladyslav

MANAGEMENT OF ENERGY SECURITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES
IN THE CONDITIONS OF POST-WAR RECONSTRUCTION: CHALLENGES AND PROSPECTS.....122

Vartanova Olena, Maliarenko lia

FACTORS OF COMPREHENSIVE DIAGNOSIS OF CORPORATE EMPLOYEE
WELL-BEING AS A KEY FACTOR IN ORGANIZATIONAL SUCCESS.....128

Zybareva Oksana, Pidhirna Valentyna, Pushak Yaroslav

SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT: PROJECT MANAGEMENT IN A PRACTICAL DIMENSION...134

Kulibaba Vyacheslav

NEW TRENDS AND INNOVATIONS IN THE CONSTRUCTION INDUSTRY.....141

Oriekhova Alvina, Kiiakh Ihor

PROJECT MANAGEMENT IN THE ENERGY SECTOR DURING THE WAR:
PRACTICE AND KEY ASPECTS.....145

SECTION 7. MARKETING

Bebko Svitlana, Ievseitseva Olena, Matrenok Nikita

MARKET RESEARCH OF THE DIESEL FUEL MARKET OF UKRAINE.....150

Shumkova Olena, Shumkova Viktoriia, Onopriienko Iryna

ANALYSIS OF THE INFORMATION PRECONDITIONS FOR CONSUMER
CHOICE OF BANKING SERVICES IN UKRAINE.....157

SECTION 8. ENTREPRENEURSHIP AND TRADE

Zhygalo Ivan

CREATIVE ENTREPRENEURSHIP: PRINCIPLES,
APPROACHES AND PRACTICES OF DEVELOPMENT.....164

Zghurska Oksana, Nechytailo Bohdan

METHODOLOGICAL ASPECTS OF PRICING POLICY FORMATION AT THE ENTERPRISE.....170

Osmiatchenko Volodymyr, Zghurska Oksana, Martynenko Maryna

FEATURES OF ETIQUETTE IN THE BUSINESS SPHERE.....175

Chichulina Kseniia, Skryl Vitaliia

FORMATION OF AN EFFECTIVE ASSORTMENT POLICY
PJSC "FIRMA "POLTAVPYVO": MARKETING ASPECT.....179

Shostak Liudmyla, Begun Svitlana

FEATURES AND CONDITIONS OF FORMING A BUSINESS MODEL
IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION OF THE ECONOMY.....187

Yavorska Valentyna, Hlusha Andrii

EVALUATION OF INTERNATIONAL FUTURES AND OPTIONS EXCHANGE TRADING.....192

SECTION 9. HOTEL AND CATERING BUSINESS

Hodia Ivan

TOURIST EXHIBITIONS AND FAIRS AS THE ONLY SYNTHETIC INSTRUMENT
OF MARKETING COMMUNICATION (ON THE EXAMPLE OF ENTERPRISES
IN THE HOTEL AND RESTAURANT SECTOR OF TRANS-CARPATHIA).....197

SECTION 10. TOURISM

Slyvenko Vyacheslav, Redko Viktoriia

ANALYSIS OF CURRENT DEVELOPMENT TRENDS OF THE INDUSTRY
OF HOSPITALITY AND TOURISM IN GERMANY.....203

Shchuka Halyna, Nestoryshen Ihor, Medvid Larisa

TO THE QUESTION OF THE DEVELOPMENT OF WAR (MILITARY) TOURISM IN UKRAINE.....209

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗВИТОК ВОЄННОГО (ВІЙСЬКОВОГО) ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

TO THE QUESTION OF THE DEVELOPMENT OF WAR (MILITARY) TOURISM IN UKRAINE

УДК 338.48-6:355

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastuct80-36>

Щука Г.П.

д.п.н., професор,
професор кафедри географії
та туризму,
Закарпатський угорський інститут
імені Ференца Ракоці II

Несторишен І.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри туризму
та готельно-ресторанної справи,
Хмельницький національний
університет

Медвідь Л.І.

к.е.н., доцент,
декан факультету менеджменту
та індустрії гостинності,
Мукачівський державний університет

Shchuka Halyna

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian
Hungarian College of Higher

Nestoryshen Ihor

Khmelnitskyi National University

Medvid Larisa

Mukachevo State University

Воєнний туризм є одним із перспективних напрямків розвитку туристичного бізнесу в Україні. В статті представлені сутність та структура даного виду туризму; виокремлено потенційні обмеження та основні виклики даного сегменту туристичного ринку. В результаті проведеного аналізу виявлено, що розвиток воєнного туризму гальмується відсутністю єдності у визначенні його сутності, ресурсних джерел та цільової аудиторії, що ускладнює нормативно-правове забезпечення даної діяльності, формування туристичного продукту та підготовку фахівців, які будуть працювати в даному секторі. Встановлено, які проблеми можуть бути вирішені на рівні держави, галузі, закладів вищої освіти, окремого регіону чи локації, туристичної фірми або ж вимагають їхньої співпраці.

Ключові слова: воєнний туризм, військовий туризм, поствоєнний туризм, туризм в період активних воєнних дій, воєнна спадщина.

The relevance of the study is due to the prospects for the development of military tourism in Ukraine at the present time and after the end of active hostilities. The aim and objectives of the study are to analyze the essence and structure of this type of tourism, to identify the main challenges faced by this segment of the tourism market and the possibilities of their solution. The article applies systemic-structural and dialectical approaches to the consideration of the problems using the methods of analysis, synthesis, systematization, and modeling. It has been established that military tourism is a multi-segment phenomenon that unites all travels whose main motive is interest in military events and/or military equipment. These trips can be real and virtual, and can be made both to safe areas and to the zone of active hostilities. This type of tourism, like its subtypes, does not have a single name. The existing terminological uncertainty prevents the formation of a clear proposal. The controversial nature of the issue of whether travel to the area of active hostilities belongs to military tourism hinders the definition of the essence of this phenomenon and the development of regulatory support. This, in turn, does not allow to organize legal tourism activities in this segment and to guarantee travel safety; it affects the identification of tourist resources and territories that can be considered as tourist destinations. Obviously, this complicates the training of personnel for this segment of the tourism market and does not allow for the quality organization of work with local communities. A separate issue is the problem of interpreting the military heritage of the Soviet and imperial periods, since the entire territory of Ukraine was a zone of active hostilities of the First and Second World Wars, and this cannot be ignored when organizing military tours. It is found out that the existing problems should be solved at several levels: state (regulatory and legal support), sphere of tourism (development of standards, protocols, research on the needs of the target audience, ways to involve representatives of territorial communities and military retirees, etc.), higher education institutions (updating educational and professional programs), travel agencies (forming offers), by combining the efforts of state authorities, representatives of local self-government bodies, research and teaching staff, and business.

Key words: military tourism, war tourism, post-war tourism, tourism during active hostilities, military heritage.

Постановка проблеми. Матеріальні збитки сектору туризму внаслідок російської агресії лише за один рік (лютий 2022 р. – лютий 2023 р.) склали понад 193 млрд доларів США [10, с. 58] і продовжують зростати. Вітчизняна індустрія туризму знаходиться в стані «анабіозу» в очікуванні Перемоги і кожен суб'єкт за своїми можливостями і баченням післявоєнного відродження готується до того часу [9, с. 138]. ДАРТ перспективи післявоєнного розвитку туризму значною мірою пов'язує з маршрутами пам'яті та меморіальним туризмом [11], що цілком закономірно. Активні воєнні дії, які, з одного боку, призвели до знищення туристичних об'єктів, руйнування інфраструктури та відтоку професійних кадрів із сектору туризму, з іншого, – активізують інтерес міжнародної спільноти до України та залишають по собі об'єкти, які можна використовувати в якості туристичних ресурсів. Досвід Чорногорії, Хорватії, Словенії, Грузії, республіки Кіпр та інших країн також показує, що криза туристичної індустрії може бути подолана.

Але повернення до нормального стану не відбудеться само собою. Інколи туристам потрібні десятиліття, щоб повернутися до цієї території після воєнного конфлікту; деякі країни ніколи повністю не оговтуються від нестабільності (наприклад, Ізраїль), до того ж, це вимагає значних фінансових ресурсів, більш того, непродумані дії можуть призвести до загострення політичної напруги всередині країни [4].

Очевидно, що туризм, як складна та нестабільна система, не дозволяє бездумно копіювати досвід інших країн, адже навіть невеликі зміни початкових умов можуть призвести до абсолютно інших результатів. Криза може бути подоланою, якщо ця система адаптується і спробує вирішувати існуючі проблеми на основі доступних ресурсів. Тому так важливо визначити головні умови трансформації сектору туризму, які дозволять йому вийти на бажану траєкторію, що, серед усього іншого, передбачає розвиток ринку воєнного туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання функціонування сектору туризму під час російсько-української війни та в післявоєнний період активно дискутується на туристичних форумах та науково-практичних конференціях різного рівня. Так, на базі КНЕУ ім. В. Гетьмана було проведено Міжнародний туристичний форум «Туризм в Україні: виклики та відновлення» (21–22 березня 2023 р., м. Київ), міжнародні конференції пройшли на базі КНУ ім. Т. Шевченка («Війна та туризм», 11 листопада 2022 р., м. Київ), ДТЕУ («Туризм ХХІ століття: глобальні виклики та цивілізаційні цінності», 23 травня 2023 р., м. Київ), МДУ («Проблеми і перспективи поствоєнної розбудови України», 7–8 грудня 2023 р., м. Київ) та інших ЗВО. Незважаючи на те, що більшість присутніх погодилися з важливістю розвитку воєнного туризму, основні аспекти його функціонування в спеціалізованій літературі представлені епізодично.

В більшості робіт воєнний туризм розглядається в межах пізнавального (туризм спадщини) або пригодницького видів туризму і обмежується окремим регіоном: Полтавщина (О. Борісова), Київщина (Т. Гавриленко, Р. Мазурець, А. Сербенівська, Н. Коцан), Українські Карпати (О. Галаган, О. Ковтонюк, Н. Корогода та Ю. Брайчевський), деокуповані території Донецької та Луганської областей (Г. Заварика [7]).

Традиційно вітчизняні науковці можливості розвитку воєнного (військового) туризму пов'язують лише з безпечними територіями, тоді як зарубіжні (М. Pierkarz, N. Williams, P. Wassler, G. Fedeli та ін.) обґрунтували наявність подорожей дестинаціями, де відбуваються активні бойові дії. Л. Марценюк, Т. Чаркіна, Н. Чернова [2], А. Гуда [6], М. та Д. Каднічанські [8], М. Гамкало, І. Журба, Я. Коробейникова [13] та інші зробили значні кроки в напрямку визначення концептуальних основ даного виду подорожей.

Фрагментарність проведених досліджень не додає впевненості в можливості успішного розвитку воєнного туризму на території України на даний час та в подальшому.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у визначенні ключових проблем, невирішеність яких гальмує розвиток воєнного туризму в Україні, що зумовлює визначення таких завдань дослідження, а саме: встановити сутність та структуру даного виду туризму; виокремити основні виклики даного сегменту туристичного ринку; представити авторську позицію щодо їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з головних передумов подальшої ефективної діяльності в секторі воєнного туризму є узгодження наявного понятійно-термінологічного апарату. Ми свідомі на рахунок того, що в туристології мають право на існування різні авторські підходи, проте вкрай важливо узгодити трактування

базових понять, які мають найбільшу практичну значимість.

Наразі подорожі, які базуються на використанні туристичних ресурсів, пов'язаних з війною та військово-обладнанням, одними науковцями (Г. Заварика [7], Л. Марценюк, Т. Чаркіна, Н. Чернова [2] та ін.) розглядаються як «військовий туризм», іншими (А. Гуда [6], М. Гамкало, М. та Д. Каднічанські [8], І. Журба, Я. Коробейникова [13] тощо) – «воєнний туризм». На користь перших – звичність вживання даного терміну, других – рекомендації філологів. Доцільно не тільки визначитися, яку з дефініцій використовувати, але й встановити її англomовний варіант, що дозволить формувати зрозумілу пропозицію як для вітчизняного, так і для зарубіжного туриста. На нашу думку, варто послуговуватися поняттям «воєнний туризм» («war tourism»), оскільки воно значно ширше.

Не менш спірним питанням є виділення таких подорожей в окремий вид туризму. По-перше, піддається критиці, як застаріла, сама класифікація туристичних подорожей за метою. Сучасний турист під час мандрівки може закривати кілька потреб, виокремлення первинного та вторинного споживача мало що дає з точки зору формування та просування турпродукту. По-друге, виділення воєнного туризму в окремий сегмент туристичного ринку на основі його ресурсної бази дозволило поєднати подорожі, які принципово відмінні між собою (за активністю учасників, вартістю, рівнем безпеки та другими показниками), але мають спільні ознаки з іншими видами туризму (див. рис. 1). Тому, наприклад, воєнно-пригодницький туризм може розглядатися як підвид і воєнного, і пригодницького туризму, і обидві позиції будуть правильними. Представлену структуру воєнного туризму обґрунтовано в дослідженні [13].

Недосконалість нормативно-правового забезпечення подорожей, які пов'язані з використанням зброї, військового обладнання, перебування в зоні активних бойових дій чи на території військових частин ставить під питання легітимність окремих підвидів воєнного туризму. Наразі відсутня інформація щодо споживачів «гарячого» воєнного туризму, адже немає досвіду та інструментів ведення відповідного статистичного обліку. Проте це не означає, що такі подорожі не реалізуються: «воєнні туристи» з'являються в Україні часто, хоча масштаби цього явища до кінця не відомі [1].

Відсутність стандартів безпеки стримує розвиток воєнного туризму на територіях, які були деокуповані / мають спільні кордони з рф або рб / є небезпечними через загрозу ракетних ударів. В зв'язку з тим, що війна перетворюється на затяжну, а за останні два роки лише в єдиний регіон країни, Закарпаття, російські ракети не прилітали (за одним винятком), це питання набуває ще більшої актуальності.

Рис. 1. Структура воєнного туризму

Джерело: [13]

Відкритим залишається питання меморіалізації місць пам'яті. Відсутні процедури визначення дес-тинацій, які будуть входити до маршрутів пам'яті, так званих «місць-мучеників», «заморожених» навколо трагічних подій. Уже на етапі розробки про-екту, як стверджує Антон Дробович (Український інститут національної пам'яті) має відбуватися комунікація з громадою, яка історично, культурно і просторово пов'язана з об'єктом [12]. Ця комуніка-ція важлива з різних причин:

1) населення, яке має «свіжі» травми, в біль-шості випадків не готове до спілкування з турист-ами і виставлення своєї болю на загальний огляд. Спроби «Visit Ukraine» організувати тури восени 2022 р. в деокуповані міста Київщини викликали обурення місцевих мешканців і були засуджені туристичною спільнотою;

2) не всі території, які хочуть розвивати туризм, згодні з тим, щоб їх асоціювали з місцем болю та страждань. Наприклад, в Хорватії національна еліта та політики в галузі туризму прийняли рішення ховати суперечливі спогади про війну під блискучою поверхнею незайманої природної краси, історично віддаленої спадщини, а також ідилічних образів сонця, піску та моря [3];

3) повоєнне відновлення туризму в Україні пов'язане з його перебудовою на локальному та регіональному рівнях і без активного залучення громад неможливе.

Надважливим у цій комунікації буде інтерпре-тація спадщини. Питання культурного споживання, комерціалізації спадщини та подальших суспіль-них наслідків вибіркової інтерпретації продовжує бути предметом багатьох дискусій. Ситуація в

Україні ускладнюється наявністю дисонансної радянської та імперської спадщини, потенціал якої наразі підживлюється поточною політичною, релігійною та етнічною напругою; посилюються ідеологічні баталії навколо її переосмислення. Це вимагає кращого розуміння того, як це минуле інтерпретується місцевими жителями, як вони від-чувають цю спадщину.

В процесі комерціалізації історії досить часто відбувається перехід від «вже наявної» спадщини, до такої, «яка може бути цікавою для туриста». Тому, на нашу думку, держава повинна, за участі громадянського суспільства, запропонувати офі-ційний варіант спадщини і критерії визначення того, що вважати автентичним. Образ України та україн-ців на світовій арені перебуває на етапі свого фор-мування. Важливо, щоб він був історично достовір-ним та відповідав потребам нашої країни.

Метою повоєнного відновлення туризму України не може бути повернення його довоєнного стану та характеристик, і передбачає побудову абсолютно нової системи управління [9, с. 138], що означає, в тому числі, перегляд змісту підго-товки фахівців туризму.

Система вищої освіти країни потребує форму-вання якісно нового інтегрованого громадянського проактивного освітнього середовища, яке харак-теризується інноваційністю, універсальністю, осо-бистісною сформованістю, інформаційною наси-ченістю, технологічністю процесів. Заклади вищої освіти, які реалізують підготовку фахівців за спе-ціальністю 242 «Туризм і рекреація», повинні пла-нувати зміни до освітніх програм у відповідності з прогнозами післявоєнного розвитку туризму.

Майбутнім фахівцям доведеться працювати в умовах постконфліктного, чутливого, туризму, що не виключає політичного суперництва, релігійних розбіжностей, і навіть етнічних зіткнень, і вимагає не лише стресостійкості та толерантності, але й активної громадської позиції, вміння інтерпретувати інформацію та вести дискусію. Подальша регіоналізація та локалізація туристичної діяльності передбачає здатність фахівців формувати, просувати та реалізувати конкурентоздатний туристичний продукт на основі місцевих ресурсів.

Воєнний туризм – багатогарне та мультиаспектне явище, яке, як ми встановили, має кілька напрямків і займає декілька ніш на туристичному ринку. Його цільова аудиторія неоднорідна і представлена споживачами, що відрізняються за демографічними, соціальними, матеріальними, інтелектуальними та іншими показниками. Навіть в одному секторі, наприклад, меморіальний туризм, можна виділити мінімум три групи споживачів:

- військові, які воювали на цій території, та члени їхніх родин;
- громадяни України, які хотіли б віддати шану полеглим воїнам;
- іноземці, які прагнуть на свої очі побачити територію воєнного конфлікту та познайомитися з його учасниками, щоб мати власну, неупереджену, думку.

Природно, туристична пропозиція для кожної з груп споживачів повинна відрізнятися. Як саме – необхідно ще встановити.

Враховуючи наявність деокупованих у 2014 р. територій на Донеччині та відсутність пропозицій [7], цілком логічним є скепсис на рахунок існування стійкого попиту на даний турпродукт. Формування попиту на ринку воєнного туризму може відбуватися двома шляхами: природним (цікавість людини, індивідуальні причини) та штучним (створення попиту – інтерес до спадщини, мода; державною політикою – знижки, пільги).

Наразі ДАРТ орієнтує туристичну спільноту на існування попиту за рахунок посилення інтересу до України та українців та бажання самих українців віддати шану полеглим. Але ми повинні розуміти, що потрібен буде час для забезпечення безпеки подорожуючих, це може зайняти місяці чи, навіть, роки, тоді як інтерес людини мінливий, а в світі постійно щось змінюється. Отже, необхідно штучно підтримувати цей попит. Для цього потрібно знати, які потреби споживачів та / чи інтереси держави може задовольнити продукт воєнного туризму.

Це повертає нас до питання визначення ресурсів воєнного туризму та нормативно-правового забезпечення їхнього використання в процесі реалізації турпродукту. З одного боку, креативний

підхід дозволяє навіть з обмеженою ресурсною базою сформувати цілу лінійку різнопланових пропозицій. З іншого, це завжди небезпека. Так, під час виставки боєприпасів на благодійному ярмарку в Чернігові здетонувала протитанкова граната, отримали поранення 15 чоловік, у тому числі 8 дітей [5].

Висновки з проведеного дослідження.

Воєнний туризм – це вид подорожей, основним інтересом в яких виступає все, що так чи інакше пов'язане з війною та воєнними конфліктами. Серед основних проблем, які гальмують розвиток даного виду туризму в нашій країні є термінологічна невизначеність та наявність дискусій щодо сутності даного явища; відсутність нормативно-правового забезпечення, особливо стандартів безпеки; нерозуміння процедури меморіалізації місць пам'яті; недостатня комунікація з громадами на рахунок узгодження формування маршрутів пам'яті та туристичного «обличчя» території; необхідність інтерпретації великого пласту спадщини (до сучасної додається дисонансна спадщина імперських та радянських часів); неготовність громад до розвитку туризму та відсутність компетентних кадрів на місцях.

Зазначене зумовлює необхідність розробки виваженої державної політики щодо розвитку воєнного туризму на рівні країни, а не окремо взятої території. Його успішний розвиток можливий лише за умови тісної співпраці ДАРТ, НТОУ, науково-педагогічних працівників, представників територіальних громад та туристичного бізнесу щодо визначення сутності даного явища, розробки нормативно-правового забезпечення та удосконалення освітньо-професійних програм. До процесу інтерпретації спадщини та підготовки екскурсів, які працюватимуть на маршрутах пам'яті, доцільно залучати працівників Українського інституту національної пам'яті.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Madejski M. Do Buczy, do Lwowa, do spa. Chętnych na podróż do Ukrainy nie brakuje. *Business insider*. 2 marca 2023. URL: <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/do-buczy-do-lwowa-do-spa-chetnych-na-podroz-do-ukrainy-nie-brakuje/z0jqd76> (дата звернення: 30.07.2024).
2. Martseniuk L., Charkina T., Chernova N., Batmanghlich C. Military Tourism as a Strategic Direction of Internal Tourism in Ukraine. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2023. Vol. 3, № 1. P. 116–127. DOI: <https://doi.org/10.31733/2786-491X-2023-1-116-127>
3. Naefa P., Ploner J. Tourism, conflict and contested heritage in the former Yugoslavia. *Journal of Tourism and Cultural Changes*, 2016. Vol. 14. No. 3. P. 181–188. DOI: <https://doi.org/10.1080/14766825.2016.1180802>
4. Reddya M. V., Boydb S. W., Nicaa M. Towards a post-conflict tourism recovery framework. *Annals of Tourism Research*. 2020. Vol. 84. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102940>

5. Бахмач Н. Вибух у Чернігові і трагедія маленької дитини. Хто винен? *Радіо Свобода*. 04 вересня 2022 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/chernihiv-vybukh-dity/32018079.html> (дата звернення: 30.07.2024).

6. Гуда А. Концептуальні аспекти воєнного туризму. *Географічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2024. №3 (3). С. 124–133. DOI: <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2024.3.13>.

7. Заварика Г. Військовий туризм як особливність розвитку туризму на постконфліктній території. *Журнал геології, географії та геоecології*. 2022. № 31(1). С. 186–193. DOI: <https://doi.org/10.15421/112218>.

8. Каднічанський Д., Каднічанська М. Мілітарний туризм: проблематика термінології та класифікації. *Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід* : матеріали XIV Міжнарод. наук. конф-ції, м. Львів, 9 жовтня 2020 р. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2020. С. 132–138.

9. Любіцева О.О. Виклики перед вітчизняною системою підготовки кадрів для туризму. *Туризм в Україні: виклики та відновлення* : Зб. матеріалів Міжнарод. тур. форуму, КНЕУ ім. В. Гетьмана, м. Київ, 21–22 березня 2023 року. Київ : КНЕУ, 2023. С. 137–140.

10. Ткаченко Т. І. та ін. Аналітичне дослідження втрат туристичної індустрії від війни в Україні: аналітичний звіт з науково-дослідної роботи. Київ, 2023. 105 с. URL: <https://nto.ua/assets/files/ntou-library-war-%D0%86mpact-analysis.pdf> (дата звернення: 30.07.2024).

11. У ДАРТ озвучили пріоритетні напрямки роботи на 2024 рік. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/u-dart-ozvuchili-prioritetni-napryamki-roboti-na-2024-rik> (дата звернення: 30.07.2024).

12. Форми меморіалізації визначних місць пам'яті. *Історична правда*. 18 листопада 2022 р. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/11/18/162060/> (дата звернення: 30.07.2024).

13. Шука Г., Журба І., Коробейникова Я. Шляхи формування пропозиції на ринку в'їзного воєнного туризму в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. №64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-88>

REFERENCES:

1. Madejski M. (2023, 2 marca). Do Buczy, do Lwowa, do spa. Chętnych na podróż do Ukrainy nie brakuje. *Business insider*. Available at: <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/do-buczy-do-lwowa-do-spa-chetnych-na-podroz-do-ukrainy-nie-brakuje/z0jqd76> (accessed July 30, 2024).

2. Martseniuk L., Charkina T., Chernova N. Batmanghlich C. (2023). Military Tourism as a Strategic Direction of Internal Tourism in Ukraine. *Philosophy, Economics and Law Review*, vol. 3, no. 1, pp. 116–127. DOI: <https://doi.org/10.31733/2786-491X-2023-1-116-127>

3. Naefa P., Ploner J. (2016). Tourism, conflict and contested heritage in the former Yugoslavia. *Journal of Tourism and cultural Changes*, vol. 14, no. 3, pp. 181–188. DOI: <https://doi.org/10.1080/14766825.2016.1180802>

4. Reddya M.V., Boydb S.W., Nicaa M. (2020). Towards a post-conflict tourism recovery framework. *Annals of Tourism Research*, vol. 84. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102940>

5. Bakhmach N. (2022.09.04). Vybukh u Chernihovi i trahediia malenkoi dytyny. Khto vynen? [The explosion in Chernihiv and the tragedy of a small child. Who is to blame?]. *Radio Svoboda*. Available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/chernihiv-vybukh-dity/32018079.html> (In Ukrainian).

6. Huda A. (2024). Kontseptualni aspekty voiennoho turyzmu [Conceptual aspects of military tourism]. *Heohrafichnyi chasopys Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, no 3(3), pp. 124–133. DOI: <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2024.3.13> (In Ukrainian).

7. Zavaryka H. (2022). Viiskovy turyzm yak osoblyvist rozvytku turyzmu na postkonfliktinii terytorii [Military tourism as a feature of the development of tourism in the post-conflict territory]. *Zhurnal heolohii, heohrafii ta heoekolohii*, vol. 31(1), pp. 186–193. DOI: <https://doi.org/10.15421/112218> (In Ukrainian).

8. Kadnichanskyi D., Kadnichanska M. (2020). Militarnyi turyzm: problematyka terminolohii ta klasyfikatsii [Military tourism: problems of terminology and classification]. *Heohrafiia, ekonomika i turyzm: natsionalnyi ta mizhnarodnyi dosvid* : materialy XIV Mizhnarodnoi naukovo konferentsii (Lviv, October 9, 2020). Lviv : LNU im. Ivana Franka, 2020. S. 132–138 (In Ukrainian).

9. Liubitseva O.O. (2023). Vykylyky pered vitchyznianoiu systemoiu pidhotovky kadriv dlia turyzmu [Challenges to the national system of training personnel for tourism]. *Turyzm v Ukraini: vykylyky ta vidnovlennia* : Zb. materialiv Mizhnarod. tur. forumu, KNEU im. V. Hetmana (Kyiv, March 21–22, 2023). Kyiv : KNEU, S. 137–140 (In Ukrainian).

10. Tkachenko T.I. ta in. (2023). *Analitichne doslidzhennia vtrat turystychnoi industrii vid viiny v Ukraini: analitichnyi zvit z naukovo-doslidnoi roboty* [Analytical study of the losses of the tourism industry from the war in Ukraine: an analytical report from the research work]. Kyiv, 105 p. Available at: <https://nto.ua/assets/files/ntou-library-war-%D0%86mpact-analysis.pdf> (accessed July 30, 2024) (In Ukrainian).

11. U DART ozvuchyly priorytetni napriamky roboty na 2024 rik [DART announced the priority areas of work for 2024]. Available at: <https://www.tourism.gov.ua/blog/u-dart-ozvuchili-prioritetni-napryamki-roboti-na-2024-rik> (accessed July 30, 2024) (In Ukrainian).

12. Formy memorializatsii vyznachnykh mist pamiati [Forms of memorialization of important places of memory]. *Istorychna pravda*. 18 lystopada 2022. Available at: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/11/18/162060/> (accessed July 30, 2024) (In Ukrainian).

13. Shchuka, H., Zhurba, I., Korobeinykova, Ya. (2024). Shliakhy formuvannia propozyitsii na rynku viznoho voiennoho turyzmu v Ukraini [Ways of forming an offer on the market of inbound military tourism in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-88> (In Ukrainian).

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>